

JAPONYA OMBUDSMANI: YAPISAL-KURUMSAL VE İŞLEVSEL YÖNLERİ

Kadir Caner DOĞAN¹

ÖZET

Ombudsman, genel anlamıyla kamu yönetimine ait bir kavramdır ve hak ve yetki ihlaline uğrayan vatandaşların devlet kurumları karşısında savunuculuğunu ve koruyuculuğunu yapmaktadır. Dünyanın tüm kıtalarında farklı devlet düzeylerinde uygulama alanı bulan ombudsman, Asya'da da uygulanmaktadır. Bu makalenin amacı da Asya'yı örneklemesi amacıyla Japonya Ombudsmanı'nın yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak bilgi verilmesidir. Bu sayede de Japonya için ombudsmanlık kurumunun, kamu yönetimi ve demokrasi açısından yararları ve önemi üzerinde durulmak istenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Asya, Ombudsman, Denetim, Japonya.

Jel Kodu: H83, O57.

JAPAN OMBUDSMAN: ASPECTS OF STRUCTURAL-INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL

ABSTRACT

The Ombudsman is a concept belonging to the public administration in general and powers to the ombudsman who has suffered a violation of citizens against state institutions operate advocacy and guardianship. In all continents of the world find application in various state-level ombudsman is also implemented in Asia. At this article is given about for the purpose of sampling Asia, Japan Ombudsman's structural-institutional and functional aspects related to information. In this way, in terms of public administration and democracy the Japan to the ombudsman is required to focus on the benefits and importance.

Keywords: Asia, Ombudsman, Auditing, Japan.

Jel Code: H83, O57.

1. GİRİŞ

Ombudsman, çok kısa ve en genel anlamıyla kamu yönetimleri karşısında hak ve yetki gaspına uğrayan vatandaşların şikâyetleri ve sorunları ile ilgilenen bir kurumdur. Ombudsman, esas olarak kamu yönetimine ilişkin bir olgudur ve ombudsman-kamu yönetimi arasındaki ilişki bir ülkede devlet ve vatandaş düzeyinde bir takım olumlu ve olumsuz izlenimler oluşturulmasına katkı sağlayabilmektedir.

Günümüzde dünyanın tüm kıtalarına yayılım göstermiş bulunan ombudsman veya ombudsmanlık kurumu, ülkelerin önemli idari reform konularından biri haline gelmiştir. Ombudsmanlık, daha öncesinde bu kurumu tecrübe etmiş ve uygulamış ülkelerin başarılı uygulamaları ile henüz bu kurumu kendi bünyelerine adapte etmeyen ülkelerin de dikkatini çekmiş, uygulama alanı bulmuş ve yaygınlık kazanmıştır.

Dünyanın farklı kıtalarından biri olan Asya'da da ombudsmanlık kurumları farklı devlet düzeylerinde kurulmuştur. Nitekim Asya'da ombudsmanlık kurumunun uygulama alanı bulunduğu ülkelerden biri de Japonya'dır. Bu makalenin amacı, dünyanın farklı kıtalarına yayılım göstermiş bulunan ombudsmanlık kurumunun bir Asya ülkesi olan Japonya üzerinden açıklanmasıdır.

Bu makalenin daha açık olarak amacı, dünyanın farklı kıtalarına yayılım göstermiş bulunan ombudsmanlık kurumunun bir Asya kıtası ülkesi olan Japonya üzerinden örneklenmesinin gerçekleştirilmesidir. Bu amaçla makalede, Japonya Ombudsmanlık Kurumu'na ilişkin yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine yönelik bilgi verilmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede de ombudsmanlık kurumunun Japonya demokrasisi ve kamu yönetimi

¹ Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, kadircanerdogan@gumushane.edu.tr

açısından önemi, sağladığı avantajlar ve kazanımlar üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle ombudsman ile ilgili genel düzeyde bilgi verilecektir. İkinci bölümde de Japonya Ombudsmanlık Kurumu'nun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerinin açıklanması yapılacaktır. Ayrıca bu çalışmada; İngilizce ve Türkçe kaynaklardan yararlanılarak Japonya'da ombudsmanlık incelemesi yapılması, bir Asya ülkesinde ombudsmanlığın hangi kural, kaide ve süreçler çerçevesinde uygulandığının belirlenmesi, ombudsmanın bir Asya ülkesi için öneminin ortaya konması ve bu çerçevede ombudsmanlığın dünya boyunca yayılımına ilişkin bir örnek verilmesi yöntemi tercih edilmiştir.

2. OMBUDSMAN: KAVRAM VE ÖZELLİKLER²

Ombudsman, İsveççe bir kelimedir ve İsveç dilinde Kral ile halk arasında meydana gelen ilişkilerde elçi, avukat, vekil, bir kişinin yerine onun yerine hareket etmeye yetkili kişi manasına gelmektedir (Fendoğlu, 2011: 26). Bu bağlamda ombudsman, İsveç dilinde “*halkın koruyucusu ve çıkarların savunucusu*” olarak ifade edilebilmektedir. Kelime kökenine bakıldığında ombudsman kelimesi, “*ombuds*” ve “*man*” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen birleşik kelimedir (Büyükcavcı, 2008: 10). Bu birleşik kelimede ombuds, sözcü, temsilci, delege anlamı taşımakta (Eren, 2000: 81); man ise bunun bir kişi olduğunu ifade etmektedir (Tayşi, 1997: 106). Bu doğrultuda ombudsman kelimesinin kısa bir biçimde, “*halkın temsilcisi olan kişi*” anlamına geldiği söylenebilmektedir (Özden, 2010: 24).

Ombudsman, etkili bir kamu yönetimi denetim kurumudur. İsveççe olan ombudsman kavramı, kelime kökeni itibarıyla “*halkı koruyan kurum*” olarak anlaşılmakta olup, bugün birçok ülkede uygulanmakta olan çağdaş bir denetim aracıdır. Ülkelerin farklı siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine göre farklı biçimlerde uygulanmakta olan ombudsman, ombudsmanlık veya ombudsmanlık kurumu, İngiltere’de “*Parlamento Komiseri (Parliamentary Commissioner)*”, Fransa’da “*Arabulucu (Médiateur)*”, Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti (KKTC)’nde “*Yüksek Kamu Denetçisi*”, Türkiye’de de “*Kamu Denetçisi*” gibi adlar almıştır. Yargısal denetimin çok fazla etkin işleyememesi, sınırlı bir biçimde hareket etmesi, çağdaş yönetim ve yargı anlayışına cevap verememesi üzerine (Avşar, 2007: 27) ve idarelerin kendi kendilerine yerine getirmiş oldukları yönetsel denetim yöntemlerinin tek yönlü ve objektif bir biçimde işleyememesi gibi gerekçelerle İsveç’te doğmuş gelişen ombudsman denetimi giderek önemini artırmıştır (Eroğlu, 1978: 361). Buna bağlı olarak günümüzde 100’den fazla ülkede ve dünyanın tüm kıtalarında çeşitli tür ve şekilleriyle uygulanmakta olan ombudsman denetimi, her geçen gün başarılı ülke uygulamalarına dayalı olarak geniş coğrafyalara yayılmaktadır ve demokrasinin hakim siyasi ve yönetsel örgütlenme ideolojisi olmasına binaen de demokratik hukuk devletinin temel mekanizmalarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Ombudsman, bürokrasinin (kamu yönetimi) denetlenmesi ve vatandaşların idareye yönelik olarak uğramış olduğu zararlardan korunması için faaliyetler gerçekleştirmektedir (Yıldız, 1998: 32). Bu bağlamda ombudsman, idare karşısında vatandaşların şikayetlerini ve sorunlarını inceleyerek, vatandaş adına idareyi denetleyen bir kurum özelliği taşımaktadır (Eryılmaz ve Şen, 1994: 55) ve bir anlamda da vatandaşın idare karşısında avukatlığını yapmaktadır. Diğer yandan ombudsman, kamu yönetiminin hukuk kuralları çerçevesinde ve hakkaniyet ölçütleri içerisinde kalarak faaliyette bulunması amacıyla siyasi denetim ve kamuoyu denetimini de harekete geçirmektedir (Köse, 1999: 70). Genel olarak ombudsmanlık kurumu denetimi, yürütme amaçları bakımından düşünüldüğünde yasama organına bağlı olarak çalışmaktadır ve işlevlerini de yasama organından aldığı yetkiyle yerine getirmektedir. Ancak, yasama organından kesinlikle bağımsız faaliyet yürütmektedir (Oosting, 2001: 5). Nitekim ombudsman, çeşitli faaliyet ve işlemleri sonucunda ulaştığı sonuçları içeren raporu, yasama organına sunmaktadır. Bu şekilde, yasama organının ve kamuoyunun ilgisini çekmektedir. Diğer yandan ombudsman, vatandaşların şikâyetleri üzerine ve kendisi faaliyete geçerek, kamu yönetiminin aksayan yönlerini tespit etmekte, kamu yönetimlerini bu aksayan yönleri konusunda da uyarılmaktadır ve sorunların aşılması için çözüm önerileri getirmektedir.

Anlaşıldığı üzere ombudsman, ombudsmanlık veya ombudsmanlık kurumu, görevinde geniş oranda bağımsız olan, dolayısıyla görevini icra ederken herhangi bir devlet organından talimat ve emir almayan bir denetim kurumudur. Ombudsman, vatandaşların idare karşısındaki haklarını savunarak, idarenin aksayan yönlerini iyileştirmeyi kendisine görev edinmektedir. Ombudsmanın diğer önemli bir görevi de insan haklarını koruyucu bir sistem olarak işlev görmesidir. Ombudsman, yıl sonunda yasama organına sunmuş olduğu raporlarla

² Bu bölüm, 2014 yılında Uludağ Üniversitesi’nde Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda bu çalışmanın yazarı tarafından sunulan ve kabul edilen “*Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi*” adlı doktora tezinden alınmıştır.

dikkatleri, raporda beyan edilen düzenlemelere çekmektedir ve vatandaşların görüş, şikâyet ve yönlendirmeleriyle şekillenen çalışmaları ile kamu yönetimlerinin yasal mevzuat çerçevesinde hareket etmesini sağlamakta ve bu olumsuzluklara dayalı insan hakları ihlallerini önlemektedir. Bu özellikleriyle ombudsman, vatandaşın eli, kulağı, sesi olmasıyla “katılımcı demokrasi” ilkesine göndermede bulunurken, kamu yönetiminin hukuk kuralları çerçevesinde kalmasını sağlayarak da “hukuk devleti” ilkesine bir gönderme yaptığı söylenebilmektedir.

3. JAPONYA’DA OMBUDSMAN

Japonya’da ombudsman veya ombudsmanlık kurumu, çalışmanın ilerleyen bölümünde yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak açıklanacaktır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle ombudsmanlık kurumunun kuruluşu, görevleri, atanması ve statüsü gibi yönlerine bağlı olarak genel düzeyde bilgiler verilecektir. Daha sonrasında ise ombudsmanlık kurumunun şikâyet başvurularını kabul şekilleri, çalışma biçimleri, denetimlerinin sonuçlandırılması ve yapılan denetimlerin etkinliği ve verimliliğine bağlı olarak işlevsel yönleri hakkında bilgi verilecektir. Ancak Japonya Ombudsmanı ile ilgili sözü edilen açıklamalara geçmeden önce ombudsmanla ilgili olduğu düşünülerek, genel hatlarıyla Japonya’nın siyasi yapısı ve kamu yönetimi örgütlenmesine değinilecektir.

3.1. Japonya’nın Siyasi Yapısı ve Kamu Yönetimi

Japonya, üniter yapıya sahip (Haktankaçmaz, 2006: 61), anayasal monarşi çerçevesinde parlamenter hükümet sistemi ile yönetilen bir ülkedir (Akdemir ve Benk, 2010: 164). Japonya’da devlet teşkilatı, merkezi yönetim ve taşra yönetimi (yerel yönetimler) şeklinde örgütlenmiştir. Merkezi yönetim, öncelikle sembolik yetkileri olan, ülkenin ve devletin birliği ve bütünlüğünü temsil eden İmparator ile yasama-yürütme-yargı şeklinde güçler ayrılığı ilkesine uygun olarak biçimlenmiştir (Gündüz, 2015; El Kahal, 2000: 227). Japonya, temsili demokrasi ile yönetilmektedir ve Japon Parlamentosu devletin en üst organıdır. Hükümet, Parlamente’ye karşı sorumludur. Japon İmparatoru, Devlet Başkanı’dır. Japonya’da resmi olarak 47 il bulunmakta, her ilin bir valisi ve belediye başkanı yer almaktadır. Japonya’da özellikle kırsal kesimde birçok bölge de mevcuttur. Japonya’nın modern politik dönemi ise 1868’de Meiji Hanedanı zamanında başlamış, parlamento 1890 yılında kurulmuş, ancak Japonya’nın dünya ekonomik ve politik sistemi içinde bugünkü yerini alması II. Dünya Savaşı’ndan sonra olmuştur (Tarakcıoğlu, 2011: 3; Nakamura, 1999: 128; Tashiro, 1988: 376; Pustu, 2012: 319-320).

Japonya’da yasama organı veya parlamento, Halk Meclisi ve Senato olmak üzere iki kanatlı bir yapıya sahiptir (Parlak ve Caner, 2005: 193). Japonya’da yürütme organı da devlet başkanı olan İmparator ve hükümetten (Bakanlar Kurulu) meydana gelmektedir (Emre, 1997: 161). Japonya’da yargı organı ise, tüm demokrasilerde olduğu gibi bağımsız mahkemelerden oluşmaktadır (Örmeci, 2015). Nitekim Japonya’da yargı yetkisi, Yüksek Mahkeme (Anayasa Mahkemesi) ve diğer alt derece mahkemeler ile yerine getirilmektedir (Şencan, 2015: 317).

3.2. Japonya Ombudsmanı

3.2.1. Japonya Ombudsmanı’na İlişkin Genel Bilgiler: Yapısal-Kurumsal Yönler

Japonya’da II. Dünya Savaşı sonrasında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin de etkisiyle 1947 yılında yeni bir anayasa³ yürürlüğe girmiştir (Hong, 2011: 58). Japonya’da yeni bir anayasa ile yeni bir siyasal sistem oluşturulmuş, böylece de Japon siyasal sistemi, anayasal düzenlemelere koşut olarak bugünkü Batı tarzı liberal demokratik siyasal sisteme uyarak temel niteliklerini ve istikrarını da günümüze kadar korumuştur (Büyükbaş, 2013: 44; Ishida ve Krauss, 1989: 3; El Kahal, 2000: 241). Ayrıca, bu anayasa ile Japonya’da bürokratik kamu

³ Japonya Anayasası, 3 Kasım 1946 tarihinde, Japon İmparatoru Hirohito tarafından onaylanmış (Roskin, 2012: 431) ve 3 Mayıs 1947 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Giriş hariç 11 bölüm, 103 madde ve yaklaşık 5.000 kelimededen oluşan Japonya Anayasası’nın en önemli özelliği, İkinci Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkileri dolayısıyla sürekli evrensel barışa vurgu yapması ve birtakım ilkelere dayanan bu evrensel barışın korunması konusunda giriş bölümünde ulusal bir söz verilmiş olmasıdır. Nitekim Giriş bölümünde “Biz Japon ulusunu, ...her zaman için baskı ve taassubun, zulüm ve köleliğin dünyadan uzak tutulması ve barışın korunması için mücadele ederek, uluslararası toplumda şerefli bir yere sahip olmak isteğindedir” ifadeleri bulunmaktadır (Şencan, 2015: 298).

Kış-2015

Winter-2015

Cilt: 4 Sayı: 8 (26-34)

Volume: 4 Issue: 8 (26-34)

yönetimi geleneği yerine demokratik kamu hizmetleri etkin olmaya başlamıştır (Sakamoto, 2001: 249; Imanaka, 2010: 292). Dolayısıyla Japonya’da savaş sonrasında çok önemli kamu yönetimi reformları gerçekleştirilmiştir (Yamamoto, 2003: 11; Shun’ichi, 2003; Akizuki, 2010: 200; Kaneko, 1999: 3; Kapucu ve Kösecik, 2005: 223). Bu çerçevede Japonya’da kamu yönetiminin demokratikleşmesi çerçevesinde, vatandaşların kamusal organlardan şikâyetçi olduğu konularda, sorunları çözmek için bazı danışma büroları kurulmuştur. 1946’lı yıllarda başlayan bu girişimler sonrasında, 1955 yılında “İdari Danışmanlık Sistemi (the Administrative Counseling System)” meydana getirilmiştir (Osuka, 2015: 1; Imanaka, 2010: 292; Malik, 2007: 259; Gellhorn, 1966: 372; Hiramatsu, 1983: 131).

Japonya’da idari işlemlerin gözlendiği ve vatandaşların şikâyetlerinin ele alındığı bir Parlamenter ombudsman sistemi bulunmamaktadır. Ama Japonya’da bölgesel veya belediye düzeyinde örgütlenmiş çeşitli ombudsmanlıklar ve “Citizen Ombudsmen” adı altında hükümetle ilişkisi bulunmayan çeşitli ombudsman grupları bulunmaktadır (DESA, 2006: 10; Apisitwasana, 2007: 394-396; Black, 2004: 611; Söderberg, 2002: 5-6). Japonya’da ulusal düzeyde ve geniş çaplı olarak İçişleri ve İletişim Bakanlığı, Bakan aracılığıyla başkan ve yaklaşık 5000 üyeden oluşan bir danışmanlar komitesi, “İdari Şikâyet Çözünürlük Promosyon Konseyleri (the Administrative Grievance Resolution Promotion Councils)” ve “İdari Değerlendirme Bürosu (the Administrative Evaluation Bureau)”ndan oluşan bir kompozit bürokratik yapı ile ombudsman benzeri bazı görev ve yetkileri yerine getirmektedir. Bu yapıya ombudsman sistemi yerine “İdari Danışmanlık Sistemi” adı verilmektedir (Hong, 2011: 60; Demir, 2002: 162; Ayeni, 2000: 24; Reif, 2004: 244; Gellhorn, 1966: 385; Christensen, 2015: 9). Bu sistemdeki organlar ve kişiler (danışmanlar), neredeyse ombudsman kadar aynı görev ve hizmetleri yerine getirmektedirler (Osuka, 2015: 1). Ancak, bunlardan asıl olarak İdari Değerlendirme Bürosu, İsveç ve Fransız ombudsmanlarına benzer bir biçimde, kamu yönetimi karşısında vatandaşların şikâyetleri ile ilgilenmektedir (Bhatt ve Kim, 2000: 1940). Dolayısıyla bu büro, sürecin yönetildiği ana yapıyı oluşturmaktadır (Shindo, 2013: 246). Japonya’da İdari Değerlendirme Bürosu, 1966 yılında, “İçişleri ve İletişim Bakanlıkları Kuruluş Yasası (Act for Establishment of Ministry of Internal Affairs and Communications)” adlı hukuki düzenleme ile kurulmuştur (Carmona, 2011: 6-10). Japonya’da bu şekilde ombudsman benzeri bir büro kurulmasındaki en önemli amaçlardan biri, savaş sonrasında demokratik esaslar çerçevesinde yeniden yapılanan siyasi sistemin ve kamu bürokrasisinin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamaktır (Hiramatsu, 1983: 131). Tüm bunlara ek olarak Japonya’da tüm bakanlık ve diğer hükümet organları (ulusal ve yerel düzeyde) kendi danışma ve inceleme birimlerini de oluşturabilmektedirler (Malik, 2007: 261; Hiramatsu, 1983: 131). Ancak genel koordinasyon görevi, merkezi başkent Tokyo’da olan İdari Danışmanlık Sistemi ve onun organlarındadır (Hong, 2011: 62). Literatür tarandığında, Japonya Ombudsmanı’nın esas olarak “İdari Danışmanlık Sistemi” ve onun önemli bir parçası olan “İdari Değerlendirme Bürosu” ile örneklendiği ve temsil edildiği görülmektedir. Bu yüzden bu çalışmanın asıl özünü de Japonya Ombudsmanı veya İdari Danışmanlık Sistemi oluşturmaktadır. Bundan sonra Japonya’daki İdari Danışmanlık Sistemi ve organlarından genel olarak “Japonya Ombudsmanı ve Ombudsmanlık Kurumu” şeklinde bahsedilecektir.

Japonya Ombudsmanlık Kurumu’nun ana görevi, ulusal düzeyde devlet organları karşısında haksızlığa uğradığını iddia eden vatandaşların şikâyetlerini kabul etmek ve incelemektir (Carmona, 2015: 12; Shindo, 2013: 247; Carmona, 2011: 19; Malik, 2007: 259). Japonya Ombudsmanlık Kurumu, bir kamusal şikâyet çözüm merci olarak, bakanlıkların ve hükümet ajanlarının etkin ve verimli çalışması için çabalamaktadır. Bu çerçevede ombudsman, kamu yönetiminin demokratik ve adalet içinde bulunmasını gözetlemektedir. Bunun için ombudsman, kamu yönetiminin haksız, adaletsiz ve kötü yönetim uygulamalarını bertaraf etmeyi amaçlamaktadır (Hong, 2011: 60-69).

Japonya Ombudsmanlık Kurumu’nun kendisine gelen şikâyetler doğrultusunda faaliyet gösterdiği alanlarda şu kurumlar veya organlar vardır (Hong, 2011: 67-68; Hiramatsu, 1983: 132):

- ✓ Merkezi hükümet organları,
- ✓ Anonim kamusal ajanslar,
- ✓ Yerel yönetimler,
- ✓ Merkezi hükümete bağlı diğer organlar.

Japonya Ombudsmanı, bağımsız bir kurum olarak (Malik, 2007: 256), başbakanın otoritesi altındadır ve bu büronun başkanlığında bir devlet bakanı bulunmaktadır (Oosting, 2015: 7). Ayrıca, Japonya Ombudsmanı’nın Genel Müdürü, kabinenin doğal üyesidir (Gellhorn, 1966: 385; Malik, 2007: 261). Dolayısıyla Japonya’da

ombudsmanın başkanının ve personelinin seçilmesi, atanması ve görevden alınması gibi hususlar hükümete bağlanmıştır.

3.2.2. Japonya Ombudsmanı'nın Uygulama Düzeyine İlişkin Bilgiler: İşlevsel Yönler

Japonya'da vatandaşlar tarafından, mahkeme sürecinde olan şikâyet konuları haricinde, kamu yönetimi ile ilgili her konuda ombudsmana başvurulabilmektedir (Malik, 2007: 260-261; Hiramatsu, 1983: 132). Japonya'da vatandaşlar şikâyetlerini ombudsmana; doğrudan elden yazılı olarak, mail ve telefon ile ve internet aracılığıyla ulaştırabilmektedirler (Hong, 2011: 66; Bhatt ve Kim, 2000: 1940; Carmona, 2011: 19). Japonya Ombudsmanlık Kurumu'na bir şikâyet ulaştığında, öncelikle ilgili şikâyet konusunun teknik yeterlilikleri sınanarak, şikâyet ön incelemeden geçirilmektedir. Daha sonrasında, şikâyetin yerinde ve gerekli bulunması durumunda ilgili kamusal kurumlarla iletişim kurulmakta ve gerekli ise dokümanlar incelenmektedir. Ombudsmanlık kurumu, her şikâyet için bir dosya oluşturarak şikâyetin nedenlerini araştırmakta, bunun için hukuki belgeler taranmaktadır. Eğer ombudsmanlık kurumu tarafından şikâyetin haklı olduğu sonucuna varılırsa, tatmin edici çözümler için ilgili otoriteler ve şahıslar arasında arabuluculuk yapılmaktadır. Kimi durumlarda, İçişleri ve İletişim Bakanlığı'ndan şikâyetlerin nasıl aracılık edilerek çözüleceğine ilişkin rehberlik hizmeti de sağlanmaktadır (Hong, 2011: 66-67; Osuka, 2015: 1; Carmona, 2011: 19; Gellhorn, 1966: 418).

Japonya Ombudsmanlık Kurumu'nun, ilgilendiği konuda ilgili kamu yönetimine sorunun çözülmesine dair öneriler getirebilmesi mümkündür (Hong, 2011: 69; Malik, 2007: 258; Gellhorn, 1966: 385; Hiramatsu, 1983: 132). Diğer yandan ombudsmanlık kurumunun Japon Parlamentosu ile bağı yok denecek kadar azdır. Ancak Japonya'da ombudsmanlık kurumunun, vatandaşların kendilerini güven içerisinde hissetmelerinde, kamu yönetiminin modernleşmesi ve yeniden yapılandırılmasında büyük düzeyde rolü bulunmaktadır (Hong, 2011: 69-71; Osuka, 2015: 2; Waseem, 2011: 78; Malik, 2007: 256). Japon hükümetinin Parlamento'ya siyasal açıdan sorumlu olması, ombudsman ile Parlamento arasında hükümet aracılığıyla bir köprü kurulmasını sağlamaktadır. Bu durum ise Japonya'da ombudsmanın siyasal gücünü artırmaktadır. Çünkü ombudsmanın raporları ve hükümet mercilerinin görev ve faaliyetleri ile Parlamento, kamu yönetiminin faaliyet ve işleyişinden haberdar olmaktadır.

Japonya Ombudsmanlık Kurumu, 1963 yılında ulusal kamu yönetimi düzeyinde 40.000 civarında şikâyet almıştır (Gellhorn, 1966: 396). 2010 yılında ise şikâyet sayısı, 176,531'e yükselmiştir (Hong, 2011: 71). Japonya Ombudsmanı'na her yıl ortalama olarak 100,000 civarı şikâyet gelmektedir. Örneğin 2011 yılında ombudsmana gelen 185,033 şikâyetten; %10,7'si (19.807), ulusal düzeyde idari eylem ve işlemlere dayalı, %33,4'ü belediyelere dayalı, %31,2'si sivil anlaşmazlıklara dayalı, %24,7'si de basit soruşturmalara dayalı olarak gelmiştir (Shindo, 2013: 247; Hiramatsu, 1983: 132). Japonya Ombudsmanlık Kurumu, şikâyetlere ilişkin istatistiki bilgileri ve sonuçları İçişleri ve İletişim Bakanlığı aracılığıyla Başbakanlığa bir rapor ile de iletmektedir (Bhatt ve Kim, 2000: 1940; Malik, 2007: 258; Gellhorn, 1966: 417). Bunlara ek olarak Japonya Ombudsmanlık Kurumu'nun şikâyetlerin çözümüne ilişkin tavsiyelerinin kamusal organlarca yerine getirilmesine dair herhangi bir yasal gücü olmamasına rağmen, şikâyetlerin büyük çoğunluğu verilen tavsiyelerle çözülmüştür (Bhatt ve Kim, 2000: 1940). Dolayısıyla Japonya'da ombudsmanın, vatandaşların haklarının güvenceye alınması ve kötü yönetim ihlallerinin çözülmesi ve kamu yönetiminin reforma tabi tutularak güçlendirilmesinde etkin ve verimli hizmet ettiği söylenebilmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Japonya, II. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasal, kültürel, ekonomik ve yönetsel yönler başta olmak üzere büyük bir değişim ve dönüşüm çağına girmiştir. Yönünü tamamıyla Batı ve onun değerlerine çeviren Japonya'da 1945 yılından sonra yeni bir anayasa yürürlüğe girmiş, siyasi kültürde yenilenmeler gözlenmiş ve kamu yönetiminde modernleşme ve demokratikleşme çabaları hız kazanmıştır. Japonya'da bir ombudsmanlık kurumunun veya sisteminin ortaya çıkması da bu modernleşme çabalarının bir uzantıdır.

Japonya'da üniter düzeyde tüm ülkeyi kapsayan bir ombudsmanlık kurumu uygulaması bulunmaktadır. Ayrıca Japonya'da, yerel ve bölgesel düzeyde ombudsmanlıklar bulunduğu gibi sivil toplum kuruluşları nezdinde hükümetten bağımsız, ombudsman adında sivil gruplar da vardır. Japonya'da ombudsman sistemi, esas olarak hükümete bağlı bir yapı biçiminde "İdari Danışmanlık Sistemi" ile yürütülmektedir. Ancak bu sistem, tıpkı klasik bir Parlamento ombudsmanı gibi çalışmaktadır. Japonya'da ombudsmanlık kurumu, belirli bir kanuna

dayanılarak kurulmuş, tarafsız ve bağımsız olarak tasarlanmıştır. Buna rağmen ombudsman, daha çok hükümetle ilişki içerisinde. Japonya'da ombudsmanlık kurumu, yıllık ve diğer raporlarını ilgili bakana ve başbakana sunmaktadır. Bunlara ek olarak ombudsmanlık kurumu, hızlı ulaşılabilen, etkili, uzman, danışma yönü güçlü olan, kamu yönetimlerini dışarıdan objektif bir biçimde denetleyen ve hem kamu yönetimlerine hem vatandaşlara katkıları olan bir kurum olarak oluşturulmuştur. Japonya'da her bakanlık ve hükümet organında bir danışma ve inceleme bürosu olmasına rağmen, bu sürecin genel koordinasyonunu başkent Tokyo'da bulunan genel müdürlük yerine getirmektedir. Bu şekilde de ombudsman, ulusal, yerel ve bölgesel düzeyde demokrasi, insan hakları ve hukuk devletine katkılar sunmaktadır.

Asya'da Japonya'da ombudsmanlık kurumu uygulaması, dünyada aşama aşama ve dalga dalga gerçekleşen ombudsman yayılımına bir örnek oluşturmaktadır ve bu kurumsal uygulamalar demokratikleşme yolunda atılmış önemli bir adım olarak Parlamentolar'ın ve hükümetlerin daha sağlıklı ve düzenli çalışmasına yardımcı olmaktadır. Diğer yandan Japonya demokrasisine olduğu kadar kamu yönetimi açısından da önemli bir deneyim olan ombudsmanlık kurumu ile kamu yönetimlerinin daha vatandaş odaklı, hesap verebilir, açık ve katılımcı yol ve yöntemleri kullanmaları teşvik edilmektedir.

Sonuç olarak Japonya'da ombudsmanlık kurumu, hem demokrasiye hem de kamu yönetiminin örgütsel ve işlevsel yapısına önemli katkılar sağlayarak vatandaş tabanında devlete olan güven düzeyini artırmaktadır. Buna bağlı olarak Japonya'da ombudsmanlık kurumunun, yapmış olduğu görevler ve performans düzeyi ile devlet ve kamu yönetiminin demokratikleşmesi, şeffaflaşması ve insan haklarının, hukuk devletinin gelişimi açısından önemli katkıları ve etkisi bulunduğu da söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Tekin ve Serkan BENK (2010), "Japonya'da Yerel Yönetimlerin Yapısı Ve Finansmanında Yaşanan Gelişmeler", **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6(11), 163-186.
- AKIZUKI, Kengo (2010), "History and Context of Public Administration in Japan", iç. Evan M. BERMAN, M. Jae MOON and Heungsuk CHOI (Ed.), *Public Administration in East Asia: Mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan*, USA: CRC Press, 196-211.
- APISITWASANA, Pornthip (2007), "Japanese Civil Society in Combating Corruption, Reflections on the Human Condition: Change, Conflict and Modernity", *The Work of the 2004/2005 API Fellows*, The Nippon Foundation, Bangkok: Ldsk&Company Co., Ltd., 389-409.
- AVŞAR, B. Zakir (2007), **Ombudsman: İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- AYENI, Victor (2000), "The Ombudsman araound the World: Essential Elements, Evolution and Contemporary Challenges", iç. Victor AYENI, Linda C. REIF and Hayden THOMAS (Ed.), *Strengthening Ombudsman and Human Rights Institutions in Commonwealth Small and Island States: The Caribbean Experience*, United Kingdom: Commonwealth Secretariat, 1-28.
- BHATT, V. V. and Hyung-Ki KIM (2000), "Japanese Civil Service System: Relevance for Developing Countries", **Economic and Political Weekly**, 35(23) (Jun. 3-9), 1937-1943.
- BLACK, William K. (2004), "The "Dango" Tango: Why Corruption Blocks Real Reform in Japan", **Business Ethics Quarterly**, 14(4), *Business Ethics in a Global Economy* (Oct.), 603-623.
- BÜYÜKAVCI, Mustafa (2008). "Ombudsmanlık Kurumu", **Ankara Barosu Dergisi**, 4, 10-13.
- BÜYÜKBAŞ, Hakkı (2013), "Japon Siyasal Sisteminin Gelişimi Üzerine Bir İnceleme (1868-2003)", **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Nisan, 28, 43-73.
- CARMONA, George V. (2011), "Strengthening the Asian Ombudsman Association and the Ombudsman Institutions of Asia", iç. Juan Miranda (Director General), *Strengthening the Ombudsman Institution in Asia: Improving Accountability in Public Service Delivery through the Ombudsman, Public Management, Financial Sector, and Trade*, the Philippines: Asian Development Bank, 1-56.
- CARMONA, George V. (2015), **Ensuring Accountability in Privatized and Decentralized Delivery of Public Services: The Role of the Asian Ombudsman**, [Erişim Adresi: http://www.soumu.go.jp/main_content/000144322.pdf, Erişim Tarihi: 08.07.2015].

Kış-2015

Winter-2015

Cilt: 4 Sayı: 8 (26-34)

Volume: 4 Issue: 8 (26-34)

CHRISTENSEN, Mark J. (2015), **Japanese Public Sector: Accounting and Managerialism**, [Erişim Adresi: <http://www.apira2013.org/past/apira1998/archives/pdfs/23.pdf>, Erişim Tarihi: 04.06.2015].

DEMİR, Galip (2002), **Ombudsman Aranyor**, İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma Yayınları.

DESA (2006), **Japan: Public Administration Country Profile**, USA: Department of Economic and Social Affairs (DESA) United Nations, January.

EL KAHAL, Sonia (2000), "Japan", iç. J. A. Chandler (Ed.), *Comparative Public Administration*, USA: Routledge, 224-247.

EMRE, Cahit (1997), **Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi: Birleşik Krallık, ABD, Fransa, Almanya ve Japonya'da Kamu Yönetiminin Yapısı ve İşleyişi**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

EREN, Hayrettin (2000), "Ombudsman Kurumu", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, IV(1), 79-96.

EROĞLU, Hamza (1978), **İdare Hukuku**, Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Kalite Matbaası.

ERYILMAZ, Bilal ve M. Lütfi ŞEN (1994), **2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de Yerel Yönetimler**, MÜSİAD Araştırma Raporları: 5, İstanbul: MÜSİAD Yayınları, Anadolu Matbaacılık.

FENDOĞLU, H. Tahsin (2011), **Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, Ankara: Yetkin Yayınları.

GELLHORN, Walter (1966), **Ombudsmen and Others: Citizen's Protectors in Nine Countries**, The United States of America: Harward University Press.

GÜNDÜZ, İsmail (2015), **Japonya Yönetim Sistemi Üzerine Bir İnceleme**, ekodialog.com, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, [Erişim Adresi: <https://www.ekodialog.com/Makaleler/japonya-yonetim-sistemi.html>, Erişim Tarihi: 13.02.2015].

HAKTANKAÇMAZ, M. İlker (2006), "Japonya'da Yerel Personel Sistemi", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, 15(2), 61-74.

HIRAMATSU, T. (1983), "Japan", iç. Gerald E. Caiden (Ed.), *International Handbook of the Ombudsman: Country Surveys*, Vol. II, United State of America: Greenwood Press, 131-133.

HONG, Seong-Pil (2011), **A Comparative Study on Ombudsman Institutions in Asian Region**, Anti-Corruption & Civil Rights Commission Korea Republic, 2011, [Erişim Adresi: [file:///C:/Users/hpp/Downloads/A%20Comparative%20Study%20on%20Ombudsman%20Institutions%20in%20Asian%20Region%202011%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/hpp/Downloads/A%20Comparative%20Study%20on%20Ombudsman%20Institutions%20in%20Asian%20Region%202011%20(1).pdf), Erişim Tarihi: 11.08.2015].

IMANAKA, Yasuyuki (2010), "Civil Service Reform in Japan", iç. Evan M. BERMAN, M. Jae MOON and Heungsuk CHOI (Ed.), *Public Administration in East Asia: Mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan*, USA: CRC Press, 291-303.

ISHIDA, Takeshi ve Ellis S. KRAUSS (1989), "Democracy in Japan: Issues and Questions", iç. Takeshi ISHIDA ve Ellis S. Krauss (Ed.), *Democracy in Japan*, Pittsburgh: the University of Pittsburgh Press, 3-16.

KANEKO, Yuko (1999), "Government Reform in Japan", July 1999, [Erişim Adresi: http://www.iam.or.jp/asia-pacific_panel/pdffdownloads/london99-paper2.pdf, Erişim Tarihi: 05.04.2015].

KAPUCU, Naim ve Muhammet KÖSECİK (2005), "Lessons From Best Practices: Japanese Administrative Reforms", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 33 (Ekim), 209-229.

KÖSE, H. Ömer (1999), "Denetim ve Demokrasi", *Sayıştay Dergisi*, 33, 62-85.

MALIK, M. Salim (2007), **A Comprehensive Analysis of the Law of the Ombudsman**, the United States of America: Aberdeen University Press.

NAKAMURA, Akira (1999), "Reforming Government and Changing Styles of Japanese Governance: Public Administration at the Crossroads", iç. Hoi-kwok WONG and Hon S. CHAN, *Handbook of Comparative Public Administration in the Asia-Pacific Basin*, the United States of America: Marcel Dekker, Inc., 123-140.

Kış-2015

Winter-2015

Cilt: 4 Sayı: 8 (26-34)

Volume: 4 Issue: 8 (26-34)

- OOSTING, Marten (2015), **Protecting the Integrity and Independence of the Ombudsman Institution: the Global Perspective**, [Erişim Adresi: http://old.mevaker.gov.il/serve/site/docs/Protecting_the_Integrity.pdf, Erişim Tarihi: 02.03.2015].
- OOSTING, Marten (2001). "Protecting the Integrity and Independence of the Ombudsman Institution: the Global Perspective", L. C. REIF (Ed.), The International Ombudsman Yearbook, the Netherlands: Kluwer Law International, 1-23.
- OSUKA, Akira (2015), "The "Ombudsman" in Japan", **Waseda Bulletin of Comparative Law**, Vol. 9, 1-5, [Erişim Adresi: <https://www.waseda.jp/flaw/icl/assets/uploads/2014/05/A02859211-00-000090001.pdf>, Erişim Tarihi: 02.03.2015].
- ÖRMECİ, Ozan (2015), **Siyasal Sistemler: Japonya**, Uluslararası Politika Akademisi-(UPA), [Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/siyasal-sistemler-japonya/>, Erişim Tarihi: 23.06.2015].
- ÖZDEN, Kemal (2010), **Ombudsman: Türkiye'deki Tartışmalar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- PARLAK, Bekir ve Cantürk CANER (2005), **Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetmel Yapılar**, Bursa: Alfa Aktüel.
- PUSTU, Yusuf (2012), "Japonya", iç. Burhan AYKAÇ ve Şenol DURGUN (Ed.), Çağdaş Siyasal Sistemler, Ankara: Binyıl Yayınevi, 303-338.
- REIF, Linda C. (2004), **The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights Systems**, the Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- ROSKIN, Michael G. (2012), **Çağdaş Devlet Sistemleri: Siyaset, Coğrafya, Kültür**, Çev. Bahattin Seçilmişoğlu, Ankara: Adres Yayınları.
- SAKAMOTO, Masaru (2001), "Public Administration in Japan: Past and Present in the Higher Civil Service", iç. Ali Farazmand (Ed.), Handbook of Comparative and Development Public Administration, the United States of America: Marcel Dekker, Inc., 249-301.
- SHINDO, Mahito (2013), **The Environmental Ombudsman and Administrative Decision Making: An Assessment of its Suitability for Japan**, This thesis is presented for the degree of Doctor of Philosophy in Law, [Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/1959.14/268477>, Erişim Tarihi: 24.07.2015].
- SHUN'ICHI, Furukawa, **Decentralization in Japan**, Japan's Road to Pluralism: Transforming Local Communities in the Global Era, Shun'ichi FURUKAWA and Toshihiro MENJU (Ed.), Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2003, 21-45. [Erişim Adresi: http://www.jcie.org/researchpdfs/RoadPluralism/plu_furukawa.pdf, Erişim Tarihi: 11.03.2015].
- SODERBERG, Marie (2002), **The Japanese Citizens Increasing Participation in Civil Society; Implications For Foreign Aid**, Working Paper 159 October 2002, [Erişim Adresi: <http://www2.hhs.se/eijswp/159.pdf>, Erişim Tarihi: 08.08.2015].
- ŞENCAN, Hüdayi (2015), "Japonya Hükümet Sistemi: Yarışan Partiler Değişmeyen İktidar", iç. Havvana Yapıcı Kaya (Ed.), Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem (Almanya, Güney Afrika, Hindistan, İngiltere, İtalya ve Japonya Örnekleri), Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayın No: 8, 287-332.
- TARAKCIOĞLU, Gülay B. (2011), **Japonya Ülke Raporu**, Ankara: T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.
- TASHIRO, Ku (1988), "Japan", iç. Donald C. ROWAT, Public Administration in Developed Democracies: A Comparative Study, Public Administration and Public Policy/32, New York: Marcel Dekker, Inc., 375-394.
- TAYŞI, İsmet (1997), "Ombudsman Kurumu ve Ülkemizde Uygulanabilirliği", **Sayıştay Dergisi**, 25, 106-123.
- WASEEM, Mohammad (2011), "Independence of Ombudsmen", iç. Juan Miranda (Director General), Strengthening the Ombudsman Institution in Asia: Improving Accountability in Public Service Delivery through the Ombudsman, Public Management, Financial Sector, and Trade, the Philippines: Asian Development Bank, 57-88.

GJEBS

Global Journal of Economics and Business Studies
Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/gumusgjebs/index> - ISSN: 2147-415X

Kış-2015

Winter-2015

Cilt: 4 Sayı: 8 (26-34)

Volume: 4 Issue: 8 (26-34)

YAMAMOTO, H. (2003). **New Public Management-Japan's Practice**, Institute for International Policy Studies, Japan, [Erişim Adresi: <http://www.iips.org/en/research/data/bp293e.pdf>, Erişim Tarihi: 01.04.2015].

YILDIZ, Nihat (1998), **Türkiye'de Belediyelerin Dış Yönetmel Denetimi**, Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayını, No: 4.